

duizenden.¹ Met hen had de overheid als steunverlenende instantie niet te maken; wie de officiële cijfers in hun economisch, sociaal en psychologisch effect wil wegen, mag intussen die verborgen groep niet uit het oog verliezen. Geen moment.

In 1930 konden de werklozenkassen het nog juist bolwerken, maar was het overheidssubsidie in 1931 niet met meer dan f 10 mln. verhoogd, dan hadden zij in dat jaar niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen.² De gemeenten zagen zich al evenzeer op basis van de geldende regeling voor een onmogelijke taak gesteld. Voor de steun aan dubbel-uitgetrokkenen, reglementair-nog-niet-recht-hebbenden en ongeorganiseerden hadden zij regerings-subsidie nodig. Van haar machtspositie maakte de regering gebruik om in januari 1931 aan de toekenning van de subsidies, die per gemeente verschilden, de voorwaarden te verbinden dat alle gemeentelijke steun- en werkverschaffingsregelingen door de minister van binnenlandse zaken en landbouw, Ruys de Beerenbrouck (de zorg voor de werklozen kwam pas in juni '33 onder het toen ingesteld ministerie van sociale zaken te ressorteren), goedgekeurd moesten worden; dat de minister kon bepalen hoeveel werklozen men per gemeente naar de werkverschaffing moest zenden (wij komen op die werkverschaffing later terug); en dat departementale controleurs toegang moesten krijgen tot de gemeentelijke werklozen-administraties.

Het heeft zin, op de steunregeling dieper in te gaan. Spoedig bepaalde zij immers het leven van honderdduizenden Nederlanders. Daarbij moet dan evenwel bedacht worden dat, enerzijds (gelijk reeds vermeld) een grote groep werklozen niet geregistreerd was en dus niet gesteund werd en, anderzijds, ook van de geregistreerde werklozen maar een deel voor steun in aanmerking kwam: zo werden in juni 1933 van ca. 280 000 geregistreerde werklozen slechts ca. 135 000 ondersteund.³ De geldende regeling stond in het dubbele teken van de zuinigheid en de voorzichtigheid, die zich beide uitten in ingrijpende controle-voorschriften.

Wat hield die regeling nu in?

Buiten de steun, om te beginnen, vielen allen die jonger waren dan een-en-twintig (tenzij hun ouders overleden waren) of ouder dan zestig jaar; evenmin kreeg steun wie tussen de een-en-twintig en dertig jaar was en

¹ Bijna vier jaar later, in januari 1936, waren er naast 475 000 ingeschreven werklozen naar schatting 155 000 die niet ingeschreven waren. A. B. Velthuisen: 'De omvang der werkloosheid', *Tijdschrift van de Nederlandse werkloosheidsraad* (juni 1937).

² Er waren in 1931 490 000 verzekerden die f 5,8 mln. aan eigen bijdragen storten. Het overheidssubsidie, f 5,6 mln. in 1930, liep in '31 tot f 16 mln. op. Berger: *Van armenzorg tot werklozenzorg*, p. 129. ³ Van Hoeven en Schouten: *De steunverlening aan werkloze arbeiders*, p. 40.